

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Esityksen mukaan korkeakouluille annettaisiin mahdollisuus tarjota avoimena korkeakouluopetuksena maksullista tutkintokoulutusta suomen- ja ruotsinkielisiin, ylempiin ja alempiin korkeakoulututkintoihin. Esitys muuttaisi merkittävästi avoimen korkeakoulutuksen ja tutkintokoulutuksen peruseriaatteita, ja vaarana on, että maksukyvykkyydestä muodostuisi tulevaisuudessa erotteleva tekijä opiskelijavalinnassa. Toisaalta on perusteltua arvioida, että kannuste tutkinnon suorittamiseen jäisi heikoksi eikä tavoite osaamistason nostosta toteutuisi.

Näistä syistä Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut (YKA) vastustaa esitystä.

Keskeisimmät argumentit.

1. Liitto yhtyy oikeuskanslerin lausunnon huomioon siitä, että vaikka kyse on mahdollistavasta eikä velvoittavasta lainsäädännöstä, esitys on periaatteellisesti merkittävä. Esitys toisi uudella tavalla maksullisen tutkintokoulutuksen osaksi suomalaista korkeakoulujärjestelmää, minkä voi perustellusti katsoa vaarantavan korkeakoulutuksen saavutettavuuden. Vaarana on, että maksukyvyystä muodostuu merkittävä erotteleva tekijä korkeakoulutukseen pääsyn osalta. Kehitystä ei voi pitää toivottavana. Lisäksi esitys muuttaisi olennaisesti avoimen korkeakoulutuksen periaatteita. Avoimen korkeakoulutuksen lähtökohtana on ollut avoimuus ja koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen, ja esitysluonnos vaarantaa nämä periaatteet.

2. Yhteiskunta-alan opinnot ovat yksi avoimen korkeakoulutuksen suosituimmista aloista, mutta liitto ei arvioi esitetylle tutkintoväylälle syntyvän merkittävää kysyntää. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, opiskelijalla on ilmeinen kannuste suorittaa tutkinto joko maksuttomassa tutkintokoulutuksessa tai avoimen korkeakoulutuksen kautta edullisemmin. Näin ollen esitykselle ei voida katsoa olevan hyvälle lainsäädännölle ominaista selkeää muutostarvetta. YKA pitää merkittävänä myös sitä, ettei valmistelua tukenut ohjausryhmä ole suurissa määrin asettanut uudistuksen taakse.

3. Tavoite lisätä joustavia ja työelämässä oleville suunnattuja jatkuvan oppimisen väyliä on kannatettava. YKA katsoo kuitenkin, että esitetty keino ei vastaa tavoitteeseen tarkoituksenmukaisesti. Tutkimusten mukaan työelämässä olevien suurin este opintojen suorittamiselle on ajan puute. Samalla avoimia opintoja järjestetään yhä useammin tutkintokoulutuksen yhteydessä ja laajoina kokonaisuuksina, mikä heikentää työssäkäyvien mahdollisuuksia osallistua opintoihin käytännössä. Lisäksi jatkuvan oppimisen tarve kohdistuu pääosin tutkintoa suppeampiin, työelämän tarpeisiin räätälöityihin opintokokonaisuuksiin.

4. Esityksen tavoitteena on välillisesti edistää nuorten osaamistason nostoa, mutta YKA katsoo tämän tavoitteen täyttyvän heikosti, sillä uudistuksen opiskelijamäärien arvioidaan jäävän pieneksi, eikä esitys estä opiskelijoiden siirtymistä maksuttoman tutkintokoulutuksen piiriin.

5. Esitetty malli sisältää myös hallinnollisesti raskaita elementtejä. Esitykseen sisältyvä heikentämiskielto on sinänsä kannatettava, mutta sen käytännön toteutus vaikuttaa vaikealta. Ulkopuolinen yksityinen rahoitus voi myös johtaa valtiollisen rahoituksen laskuun, mikä heikentää tutkintokoulutuksen resursseja, ja tämä olisi ristiriidassa esityksen tavoitteen kanssa.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteena on välillisesti edistää osaamistason nostoa sekä laajentaa koulutusmahdollisuuksia ilman julkista rahoitusta. YKA yhtyy tavoitteeseen nostaa nuorten osaamistasoa, mutta pitää hyvin epätodennäköisenä, että esitetty avoimen korkeakoulutuksen tutkinto merkittävässä määrin vapauttaisi korkeakoulupaikkoja nuorille niin, että tavoite osaamistason nostosta täyttyisi. Avoimessa tutkintoa suorittavalla säilyy kannuste suorittaa tutkinto yhä maksuttomalla puolella ja esitykseen sisällytetty heikentämiskielto vaikuttaa käytännössä hankalalta toteuttaa.

Lisäksi liitto kiinnittää huomiota siihen, että esitys on kohderyhmän osalta ristiriitainen. Toisaalta perusteluissa painotetaan esityksen kohdentuvan työelämässä oleville (s. 20), mutta samanaikaisesti esityksessä halutaan jättää mahdollisuus myös nuorille kohderyhmille väylän käyttämiseen. Useassa kohtaa perusteluita syntyy mielikuva, että suurin insentiivi uuden maksullisen tutkinnon suorittamiseen olisi juuri hakupainealoille hakeutuville, ei pääkohderyhmäksi mainituille jatkuvilla oppijoille. Täten on myös hyvin mahdollista, että vanhempien tai oppijan itsensä maksukyvykkyydestä muodostuu erotteleva tekijä siinä, kenellä on mahdollisuus hakeutua jatkossa tutkintokoulutukseen. YKA ei pidä kehitystä toivottavana.

YKA pitää tavoiteltavana kehittää jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, mutta huomauttaa, että on hyvin todennäköistä, että opinnot tulitisiin järjestämään työelämässä olevien kannalta epätarkoituksenmukaisesti tiukasti rajatussa aikataulussa, mikä vaikeuttaa merkittävästi työelämässä olevien mahdollisuuksia osallistua opetukseen, sillä suurin este jatkuvalla oppimiselle ovat usein ajalliset resurssit.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Koska on todennäköistä, että opiskelijat tulisivat suorittamaan opintoja uudella maksullisella puolella vain osittain, olisi maksukohtaa syytä tarkentaa sen osalta, miten toimitaan tilanteissa, joissa osa tutkinnosta hyväksiluetaan muilla opinnoilla tai jos opinnot maksullisessa avoimen tutkintokoulutuksessa keskeytyvät opiskelijan siirtyessä toiselle väylälle. Liitto pitää perusteltuna täydentää esitykseen myös sitä, miten opintoihin suhtaudutaan verotuksen näkökulmasta. Lisäksi YKA kiinnittää huomiota siihen, että opintojen enimmäishinta jätetään esityksessä auki.

YKA pitää tärkeänä, että esitys edetessään ei saisi heikentää tutkintokoulutuksen asemaa ja resursseja. Tämän toteuttaminen voi käytännössä olla korkeakouluille haasteellista: heikentämiskiellon toteutuminen vaatii aloituspaikkojen kohdentumisen ennakointia ja seuraamista, mikä voi muodostua vaikeaksi opiskelijoiden liikkeessä eri toteutusmuotojen välillä. Heikentämiskiellosta huolimatta, esityksen perusteluissa on maininta, että uusi ulkopuolinen rahoitus voi johtaa valtiolta saatavan rahoituksen laskuun, mikä osaltaan heikentää tutkintokoulutuksen asemaa. Liitto pitää kehitystä todennäköisenä ja hyvin epätoivottuna.

Esitykseen sisältyvistä epäselvyyksistä ja haasteista johtuen YKA ei kannata asian edistämistä.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Jos esityksen valmistelua jatketaan, pitää YKA perusteltuna, että maksullisen tutkinnon suorittaminen ei vaikuta yksilön mahdollisuuteen hakeutua maksuttomaan tutkintokoulutukseen ensikertalaiskiintiössä, joskin liitto tunnistaa riskin siinä, että maksullista tutkintoa suorittavat saavat opintojen ansiosta etumatkaa pyrkiessään maksuttomien saman sisältöisten opintojen pariin.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esitysluonnoksessa on tehty vaikutusarviointia varsin kattavasti ja ansiokkaasti. Työttömyysturvaa käsittelevässä osiossa voisi olla syytä huomioida, olisiko ehdotuksella vaikutuksia alle 25-vuotiaiden hakuvelvoitteeseen sekä tarkentaa, miten ehdotettu maksullinen tutkinto avoimessa korkeakoulutuksessa vaikuttaisi siihen, miten avoimen opintoja arvioidaan työttömyysturvalain näkökulmasta.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

Jos esityksen valmistelua jatketaan, on siinä syytä huomioida korkeakoulututkintoihin kuuluvat pakolliset harjoittelut: yhteiskunta-alan opintoihin lukeutuva sosiaalityö on esimerkki alasta, jonka tutkintoon sisältyy useampi pakollinen ja usein miten maksuton harjoittelu. Miten harjoittelut aiotaan toteuttaa tilanteessa, jossa opiskelija suorittaa maksullista tutkintoa avoimessa. Oletetaanko, että opiskelija maksaa palkattoman harjoittelun suorittamisesta?

YKA kannattaa jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittämistä, mutta katsoo, ettei nyt esitetty malli palvele tavoitetta parhaalla mahdollisella tavalla. Laajempaa joukkoa palvelisi paremmin pienemmät, työelämän tarpeisiin räätälöidyt opintokokonaisuudet, joiden toteutuksessa huomioidaan työelämässä olevien reunaehdot kuten mahdollisuus suorittaa opinnot työelämän lomassa.

Rajoo Ainomaija
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry